

A SZENT ADALBERT PLÉBÁNIA TEMPLOM THE ST ADALBERT PARISH CHURCH

(130.) A Szent Adalbert templom a plébániával, és előtte a levélíró által is emlegetett vásártér.
St Adalbert Parish Church with the parsonage, and the market place in front of it the person who wrote this postcard also mentioned.

 Hatvanban Szent István uralkodásának idején már létezett katolikus templom, mert 1170 táján itt alapították meg a premontrai rend első magyar prépostságainak egyikét, ami feltételezte egy libera villa – szabad falu – meglétét is. A hitelhelyi tevékenységet folytató prépostság első okleveles említése 1273-ban történik, viszont 1486-ban megszűnt, mert a convent tagjainak száma az előírt létszám alá csökkent.

A kolostorral párhuzamosan egyházközség is működött a településen. 1544-ben, amikor a török elfoglalta a hatvani várat, és szandzsák székhelyé tette a települést, átformálta Hatvan képét is. A templomot lerombolták, környezetében minaretet, mecsetet és fürdőt építettek. A török hódoltság időszakában az egyre fogyó magyar lakosság lelki támasza a gyöngyösi ferences barátok voltak.

A török kiűzése után az itt élők lebontották az oszmán valási élet épületeit, és a mecset köveiből új keresztény templomot emeltek 1696-ban Szabó Máté postamester jótékony adományának köszönhetően. A torony nélküli kicsiny templomot Szent Adalbert tiszteletére szentelték fel 1701-ben. 1729-ben a prépostságot a plébániával egyesítették, és innentől a hatvani plébániára csak akkor lehetett a kegyúr által kijelölt plébánost beiktatni, midőn a király préposttá kinevezte.

A premontrai rend romos épületébe a település birtokosa, Starhemberg Gundacker Tamás 1729-ben a kapucinus rend apátjait költöztette, sőt ígéretet tett arra is, hogy a templomhoz egy torony építését is támogatja majd. Azonban erre nem került sor, mert építési hiányosságok miatt a templom már meglehetősen rossz állapotban volt az 1740-es években. Hatvan új kegyura, I. Grassalkovich Antal birtokba kerülésekor (1746), látva a kis templom siralmas állapotát úgy döntött, hogy a helyén egy másik, nagyobb templomot emeltesse, amelynek munkálatai 1751-ben megindultak. Addig a kapucinusok templomában tartották az istentiszteleteket.

 There might be a catholic church in Hatvan under the rule of King St Stephen because one of the first Hungarian provostal districts of the Premonstrant order was set up here around 1170, what is the proof of the existence of a libera villa – a free village. The provostship was first referred to as loca credibilia authentica in a charter of 1273, but it was terminated in 1486 as the number of convent members fell under the required number.

In addition to the cloister, there had also been a parish in the settlement. In 1544 the Ottoman occupied the castle of Hatvan and turned the settlement into a sanjak seat, what changed the outlook of Hatvan. The church was destroyed, and a minaret, a mosque and a bath were built instead. Under the ottoman rule, the decreasing Hungarian population had their chief dependence on the Franciscan friars of Gyöngyös.

After the Turk had been driven out the local population destroyed the ottoman buildings and erected a new Christian church in 1696, using the stones of the former mosque, and thanks to the donations of post master Máté Szabó. The towerless small church was dedicated in honour of St Adalbert in 1701. The provostship and the parish united in 1729.

In 1729, Tamás Starhemberg Gundacker owner of the settlement moved the friars of the capuchin order to the ruinous building of the Premonstrant order and he promised to support the construction of a tower to be added to the church. It did not come about since the church had already been in a very bad state in the 1740s due to building deficiencies. Seeing the deplorable state of the small church, Antal Grassalkovich I, the new patron of the settlement from 1746, decided to erect a larger church on the site of the former one the works of which started in 1751. Worships were held in the church of the capuchin order until till the new one was finished.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

 (131.) Ezen az 1908-ban készített lapon az I. Graszalkovich Antal megbízásából épített belvárosi római katolikus templom látható. A kegyúr Oraschek Ignácot bízta meg a tervek elkészítésével, és Jung József pallér irányításával épült fel a mecset köveiből a barokk stílusú templom 1751–1757 között 16 000 forintért. A megvalósítás költségeihez hozzájárult az 1739-től itt szolgáló Maszár Endre prépost-plébános is, aki halálakor 600 forintot hagyott a plébániára.

 This 1908 postcard represents the roman catholic church built in the centre of the town by Antal Graszalkovich who commissioned Ignác Oraschek to prepare the plans for the construction. The baroque style church was built out of the stones of the mosque between 1751 and 1757. The construction was directed by master József Jung and costed 16,000 forints. Provost-parson Endre Maszár also contributed to the costs. He had been in office here from 1739 and passed 600 forints down to the parsonage.

 (132.) Az 1596-ban elpusztult Szent Mária Magdolna templom helyén álló préposti és egyben plébániatemplomot 1757. április 23-án – Szent Adalbertnek, a templom védőszentjének napján – gróf Migazzi Kristóf bíboros, váci püspök szentelte fel. Az 1910-ben – Odray Colesztin prépost, plébános idejében – készült lapon jól látszik, hogy a Kossuth tér első 1904–1905-ös fásítása révén hogyan alakult át a templom környezete.

 The provostal and parish church was erected on the site of the church St Maria Magdalena destroyed in 1596. It was dedicated on 23 April 1757 – day of the church's patron saint St Adalbert – by count Kristóf Migazzi cardinal and bishop of Vác. This postcard was made in 1910 during the time of provost-parson Colesztin Odray and shows how the first planting of trees on Kossuth square in 1904–1905 changed the surrounding of the church.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

 (133.) Odrayt a püspök 1912-ben kerületi esperessé nevezte ki, majd 1915-ben önként kiegészítő táborigazgatói feladatot vállalt. A kiváló kezűvel és technikai érdeklődéssel megáldott prépost olyan elektromos órát készített, amely hang- és bábjátékkal mutatta az idő múlását, volt rajta csillagtérkép, öröknapótár, egy barométer, nedvességmérő, egy „villanyerőgép” és egy olyan „kémberkeztető”, amely lefotózta és lövéssel elriasztotta a tolvajt.

 Odray was commissioned as district provost by the bishop in 1912 and then became an auxiliary army chaplain in 1915. Being light-handed and interested in technical matters, the provost prepared an electric clock that told the time with sounds and a puppet show, and included an astronomical chart, a perpetual calendar, a barometer, a hygrometer and an electric power engine, and had a „spy gadget” that photographed the thief and scared it off with a shot.

 (134.) Az 1926-ban készült lapon látható, hogy a szimmetrikus elrendezésű templom főhomlokzatát a háromszoros falpillérekkel övezett középrizalit ívesen tagolja. A főhomlokzat függőleges síkja három falmezőre tagozódik, és középső felfutó tengelyében magasodik az egytornyú hagymasisakos óratorony. Ez a 34 méter magas középső rész foglalja magába az enyhén kidomborodó szegmentíves kaput és egy ablakot, melyeket kettős pilaszter választ el a két szélső falmezőtől.

 This 1926 picture postcard shows that the main façade of the church constructed symmetrically is dissected with a central projection surrounded with triple wall-pillars. The vertical surface of the main façade is divided into three wall fields, and the one-towered onion shaped clock tower is situated above in its central axis. This 34 m high central part includes the segmental gate and a window which are separated from the two side wall fields with double pilasters.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

Szent Adalbert püspök

 (135.) Ezen az 1910-es évek elején készült távlati képen balra a plébániaház, a templom mögött a református templom teteje sejlik, míg a jobb oldalon a járásbíróház (a régi posztómanufaktúra épülete) áll. A képen jól látszik, hogy a templom homlokzatának oldalsó két mezőjében, a kapu vonalában egy-egy szegmentíves ablak, míg a homlokzat felső részén félköríves ablakok találhatók. A templom oldalfalain pilaszterek között még három-három ablak látható a két oldalon.

 This perspective postcard made at the beginning of the 1900s shows the parsonage and the church (with the roof of the evangelist church behind) on the left and the district court (the former cloth manufacture) on the right. The two segmented windows in the line of the gate and the round-arched windows in the upper part of the façade are clearly visible on the picture. There are three more windows on both sides of the church between pilasters.

Az orgona tervezője,
Gergely Ferenc

 (136.) 1918–1923 között készült a felvétel, ekkor még csak egy kis orgona volt a templomban. 1926-ban egy másik orgonát építettek be, amit 1961-ben kicseréltek a ma is látható 2 manuális, impozáns látványt nyújtó, megosztott orgonatestű hangszere. Ezt Gergely Ferenc tervezte, és a Fővárosi Orgonaüzem készítette és szerelte be a bejárat felett lévő homlokzati ablak mögött található karzatra. A hangszer 1990-ben Moravcsik Vilmos újította fel.

 This photo was taken between 1918 and 1923 when there was only a small organ in the church. In 1926, another organ was built in. This was replaced with the present-day one that has two manuals and looks great with its divided body. It was designed by Ferenc Gergely and prepared by the Organ Workshop of the Capital City that also mounted it on the gallery above the entrance. The organ was renovated in 1990 by Vilmos Moravcsik.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

Horváth Mihály prépost

 (137.) Az előző fotóval egy időben készült képen a templom mellett, az út túloldalán a parókia látszik. Az épületet a századok során több alkalommal is tatarozták. 1847 októberében Horváth Mihály költözött a prépostlakba, aki a szabadságharc idején vallás- és közoktatásügyi miniszter lett. Az emeleten lévő nagyobb terem falait „a magyar történelem nevezetesebb eseményeit” ábrázoló falfestményekkel díszítette. Sajnos ez nem maradt fenn az utókorra.

 The parsonage appears on the other side of the road on this photo taken at the same time as the previous one. The building was renovated several times during the centuries. Mihály Horváth moved to the parsonage in October 1847 who became minister of religious and educational issues during the freedom fight. He made the walls of the larger hall upstairs decorated with wall paintings representing the „most memorable events of the Hungarian history”.

Csík József prépost

 (138.) Ezen az 1930-as évek elején készült lapon is látható, hogy a templomhajó egykori zsindeyes nyeregteteje az 1900-as évek elejétől palaborítást kapott. A szentély teteje vápában csatlakozik a hajóhoz, teteje lekontyolt. A templomot, illetve a tetőzetet többször is felújították, így pl. 1913-ban Odray Coelesztin, majd 1956–1960 között Csík József prépost irányításával folyt a munka. A hagymasisak bádogozását is ekkor cserélték vörösrézre, majd a tető 2006-ban cserépfedésű lett.

 This postcard shows the church and its roof covered with slates at the beginning of the 1930s. The shingles were replaced with slates from the beginning of the 1900s. The church and the roof were renovated several times, i.e. in 1913 when the works were directed by Coelesztin Odray, and in 1956–1960, under the direction of provost József Csík. The thin plates of the onion-dome were also replaced with copper ones during the works, and the church got a tiled roof in 2006.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

 (139.) A templomban több értékes berendezési tárgy is található. Így a szentély szlavón tölgyből készült préposti stallumja, ezt Schwerer József asztalos és Speth Ferenc fafaragó készítette a pécsi székesegyház számára. Szintén onnan származnak a templomhajó négy padtömbjének első tagjai, amelyeket 1882-ben Janikovics Alajos prépost vásárolt meg a hatvani templom számára. A keresztelő kutat vörös márványból faragták, és teljesen megegyezik a gödöllőivel. A lap érdekessége, hogy a képre rányomták a Hatvan Állomás feliratot, majd amikor rájöttek a hibára, felülnyomták a Templom felirattal.

 There are several precious furnishings in the church such as the provost's stall in the sanctuary which was prepared for the cathedral of Pécs out of Slavonian oak by joiner József Schwerer and wood sculptor Ferenc Speth. The first pieces of banks in the nave are also from there which were bought in 1882 by provost Alajos Janikovics for the church of Hatvan. The baptismal font was carved in red marble and is exactly the same as that of Gödöllő.

 (140.) Az első világháború során a templom harangjait hadicélokra lefoglalták. Az 1924-től itt szolgáló Lévay Mihály választott püspök, pápai prelátus a hívek adományaiból 1928-ban öntette meg Szlezák László budapesti harangöntővel a 862 kg-os Szent Adalbert harangot, a negyedeket ütő 393 kg-os Szent Mihály harangot és a 115 kg-os Szent József lélekharangot. Ezeket ünnepélyes szentmise keretében Kestler István pápai prelátus, váci kanonok szentelte fel.

 In World War I the bells of the church were requisitioned for military purposes. Being in service here from 1924, bishop and papal prelate Mihály Lévay made the bells casted by bell-caster László Szlezák of Budapest in 1928, namely the 862 kg weight St Adalbert bell, the 393 kg weight St Michael bell that beats quarters and the 115 kg weight St Joseph death bell. They were dedicated by papal prelate and canon of Vác István Kestler in a high mess.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

 (141.) A döntően katolikusok lakta Hatvanban sokáig csak egyetlen egyházközség működött. Az 1929-ben felszentelt újhatvani katolikus templom avatásán Hanauer Árpád püspök kinyilvánította: „a város fejlődése magával hozza idővel a kettéválást, ...de addig még egy plébániához tartozik egész Hatvan.” Csak 1946-ban vált önállóvá az újhatvani plébánia, ekkor jelölte ki Pétery József váci megyéspüspök az új egyházközség határának a Salgótarján–Szolnok vasútvonalat.

 For a long time, there was only one parish in Hatvan where the majority of the population was catholic. In 1929, when dedicating the catholic church of Újhatvan, bishop Árpád Hanauer said „the development of the town will led to a separation, but until then all Hatvan belongs to one parish.” The parish of Újhatvan only became independent in 1946 when county bishop of Vác József Pétery determined the railway line between Salgótarján and Szolnok as the limit of the new parish.

 (142.) 1947. június 7-8. között városunkban rendezte meg a váci egyházmegye eucharisztikus kongresszusát, ahová közel 50 000 hívő látogatott el. Erre az alkalomra Hatvanba érkezett és misét celebrált Mindszenty József hercegprímás is, aki szerint az esemény „...túlnőtt az egyházmegyei kereteken, és szinte országos jelleget öltött.” A rendezvény házigazdája Csík József prépost és Páter Dr. Zentai Marcellin, az újhatvani ferences templom rendfőnöke volt.

 The diocese of Vác held its Eucharistic congress on 7 and 8 June 1947 in our town, with about 50,000 people taking part in the event. Prince-primate József Mindszenty came to Hatvan and celebrated a mess on this special occasion. Provost József Csík and Dr. Marcellin Zentai, superior of the Franciscan church of Újhatvan were the hosts of the successful event.

A Szent Adalbert Plébániatemplom

 (143.) Az 1986-ban kiadott lapon a templom szentélye látszik, melynek freskóját 1956-ban festette Döbrentey Gábor. Az alsó bal oldali képen a Szent József-oltár látható, a festmény Kontuly Béla, a faragás pedig a helyi Ocsovai József asztalos mester munkája. A jobb oldali, a Szűz Mária oltárt díszítő festmény az 1863-ban lebontott kapucinus templom oltárképe lehetett egykoron. Ez a Mária-ábrázolás szerepelt egyébként a magyar hadilobogókon a török háborúk idején.

 This card issued in 1986 shows the sanctuary of the church the fresco of which was painted in 1956 by Gábor Döbrentey. The bottom left picture shows the altar of St Joseph painted by Béla Kontuly and carved by joiner József Ocsovai. The painting on the right decorating the altar of the Blessed Virgin Mary might be the altarpiece of the Capuchin church demolished in 1863. This representation of Mary featured on the Hungarian flags during the wars against the Turk.

A Grassalkovich címer
a templomhajóban

 (144.) Ha belépünk a tágas templomtérbe, láthatjuk, hogy három csehsüveg-boltszakaszos részre oszlik, amelyet kettőzött pillérek tagolnak előreugró pilaszterekkel. A szentély szintén csehboltozatos. A 19,5 méter hosszú és 15,5 méter széles hajó mindkét oldalán egy gazdag profilú főpárkány húzódik végig. A diadalívet a Grassalkovich-család aranyozott hercegi címere díszíti. A hajón végigtekintve jobb és bal oldalon egy-egy kápolnát – a Lourdesi és a Pieta kápolnákat – láthatunk.

 When entering the nave, we can see the large interior divided into three parts with surbased vault which are dissected by doubled pillars with projecting pilasters. The sanctuary also has a surbased vault. A richly ornamented principal cornice runs on both side of the nave that is 19.5 m long and 15.5 m wide. The arch is adorned with the ducal coat of arms of Grassalkovich family. Looking at the nave, we can see a chapel on both sides – the Lourdes chapel and the Pieta chapel.